

Sygn. akt *I ACa 343/18*

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2019 r.

**Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny**

w składzie:

Przewodniczący: **SSA Mikołaj Tomaszewski**

Sędziowie: **SSA Ryszard Marchwicki**

**SSO /del./ Ryszard Małecki /spr./**

Protokolant: **st.sekr.sąd Kinga Kwiatkowska**

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. C.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - D. (...) we W.**

**o zapłatę**

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt I C 339/17

**I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:**

**1. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.000 (pięć tysięcy) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 sierpnia 2017 roku do dnia zapłaty;**

**2. oddala powództwo w pozostałym zakresie;**

**3. nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;**

**II. oddala apelację w pozostałej części;**

**III. nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w postępowaniu apelacyjnym;**

**IV. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz radcy prawnego G. J. kwotę 188,80 zł tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Ryszard Marchwicki Mikołaj Tomaszewski Ryszard Małecki

## UZASADNIENIE

Pozwem złożonym do Sądu Okręgowego w Poznaniu, powód A. C. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – (...) we W. kwoty 150.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz o obciążenie pozwanego kosztami procesu w całości.

W uzasadnieniu powód podał, że przebywa w celach, w których metraż przypadający na jednego osadzonego wynosi od 0,9 m<sup>2</sup> do 1,9 m<sup>2</sup>. Wskazał, że cele znajdują się w złym stanie technicznym, jest grzyb na ścianach, odczuwalny jest nieprzyjemny zapach, nie ma warunków do zachowania intymności, znajdują się wystające elementy, latem jest ciepło a zimą bardzo zimno. Podniósł, że dostęp do ciepłej wody jest ograniczony, do łaźni tylko 2 razy w tygodniu, która nadto jest niewysterylizowana, a w natryskach nie ma odpowiedniego ciśnienia wody. Zaznaczył, że nie ma odpowiedniej opieki zdrowotnej, jest długi czas oczekiwania na badanie, a w celach osadzani są również więźniowie zarażeni HCV. Powód nadmienił, że dochodzi do konfliktów między współosadzonymi. Podał, że nie są zapewnione odpowiednie warunki snu - w celach znajdują się wyleżane materace, nie jest przestrzegana cisza nocna, a światło zapalane jest o godzinie 5.45. Wskazał, że pleśniejące szafki nie nadają się do przechowywania żywności, nie ma możliwości korzystania z pralni i suszarni. Podniósł, że funkcjonariusze odzywają się w wulgarny sposób do osadzonych, wyśmiewają się z jego wady wymowy, przenoszą więźniów z celi do celi co powoduje stres i depresję. Zaznaczył, że w celach jest ograniczona widoczność, z uwagi na montaż siatek. Nadmienił, że był osadzony w celach ze skazanymi za zabójstwo oraz na jednym oddziale z więźniami tzw. „grypsującymi”. Powód podał, że w dniu 15 lutego 2017 r. został pozbawiony spaceru. Nadto, podczas spaceru ma ograniczoną widoczność a także powierzchnię przez co nie może uprawiać biegów. Wskazał, że stomatolog usunął mu zdrowy ząb. Podniósł, że ma zasądzone alimenty w kwocie 500 zł, natomiast administracja nie podejmuje działań w kierunku zapewnienia mu płatnej pracy.

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa - Dyrektor (...) we W., zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 3 listopada 2017 roku powód sprecyzował żądanie pozwu wskazując, że dochodzi swoich roszczeń za okres od 19 listopada 2014 roku do chwili obecnej.

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo oraz nie obciążył powoda kosztami procesu.

Sygn. akt I ACa 343/18

U podstaw powyższego rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego:

Powód A. C. odbywał karę pozbawienia wolności w (...) we W. w następujących okresach:

1. od 10 października 2012 r. do 14 listopada 2012 r., w tym czasie przebywał w celach:
  - a. 10 października 2012 r. o powierzchni 16,5 m<sup>2</sup>,
  - b. od 11 października 2012 r. do 23 października 2013 r. o powierzchni 16 m<sup>2</sup>,
  - c. od 24 października 2012 r. do 13 listopada 2012 r. o powierzchni 20,5 m<sup>2</sup>,
2. od 19 listopada 2014 r. do 16 września 2015 r., w tym czasie przebywał w celach:
  - a. od 19 listopada 2014 r. do 11 lutego 2015 r. o powierzchni 16,5 m<sup>2</sup>,

b. od 12 lutego 2015 r. do 24 czerwca 2015 r. o powierzchni 16,5 m<sup>2</sup>,

c. od 25 czerwca 2015 r. do 15 września 2015 o powierzchni 14,6 m<sup>2</sup>,

Sygn. akt I ACa 343/18

3. od 7 października 2015 r. do 17 lutego 2016 r., w tym czasie przebywał w celach:

a. 7 października 2015 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

b. od 7 października 2015 r. do 27 grudnia 2015 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

c. od 28 grudnia 2015 r. do 29 grudnia 2015 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

d. od 30 grudnia 2015 r. do 16 lutego 2016 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

4. od 2 marca 2016 r. do chwili obecnej, w tym czasie przebywał w celach:

a. od 2 marca 2016 r. do 21 lipca 2016 r. o powierzchni 16,5 m<sup>2</sup>

b. od 22 lipca 2016 r. do 30 sierpnia 2016 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

c. od 31 sierpnia 2016 r. do 4 września 2016 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

d. od 5 września 2016 r. do 6 września 2016 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

e. od 7 września 2016 r. do 2 listopada 2016 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>,

f. od 3 listopada 2016 r. do 2 sierpnia 2017 r. o powierzchni 16,1 m<sup>2</sup>.

W okresie od 1 października 2015 r. do 16 lutego 2016 r. powód naprzemiennie przebywał w celi (...) na oddziale (...) w pawilonie (...) oraz celi 7 na oddziale (...) w pawilonie (...), natomiast od 22 lipca 2016 r. do 2 sierpnia 2017 r. powód naprzemiennie przebywał w celi (...) i (...) na oddziale (...) w pawilonie (...). Każda z cel, w których przebywał powód spełniała normę 3 m<sup>(2)</sup>.

Rozmieszczenie osadzonych w celach odbywało się na podstawie § 59 zarządzenia nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r., art. 110 § 4 kodeksu karnego wykonawczego oraz § 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności.

Decyzję o umieszczeniu skazanego w celi podejmował wychowawca na podstawie informacji zgromadzonych w aktach i pozyskanych w rozmowie ze skazanym. Wychowawcy nie

Sygn. akt I ACa 343/18

posiadali wrażliwych danych o skazanych, obejmujących informacje o stanie ich zdrowia. Sposób postępowania z osadzonymi chorymi określał lekarz.

Stan techniczny cel, w których przebywał powód był dobry. Wszystkie naprawy były dokonywane na bieżąco wg zgłoszeń, a uszkodzony sprzęt był wymieniany na nowy. Powstające na

sufitach plamy były wynikiem niewietrzenia cel oraz rozwieszania wypranej odzieży. Usuwane były środkiem pleśniobójczym i grzybobójczym (...). Wszystkie cele były wyposażone w kratki wentylacyjne oraz stolarkę okienną, która umożliwiała otwieranie lub uchylanie okien. W trakcie kontroli przewodów spalinowych oraz wentylacyjnych nie stwierdzono nieprawidłowości. Stan podłóg w celach był dobry, ubytki były na bieżąco usuwane. Cele mieszkalne,

w których przebywał powód były wyposażone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie obsługi osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Środki czystości były wydawane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Układ centralnego ogrzewania w zakładzie karnym pracował w systemie automatyki pogodowej i temperatura czynnika grzewczego była zależna od temperatury panującej na zewnątrz obiektu. Zastosowana automatyka gwarantowała utrzymanie temperatury normatywnej dla pomieszczeń. Sezony grzewcze były rozpoczynane po spełnieniu wymagań określonych w § 53 zarządzenia nr 60/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej oraz na podstawie zgody Dyrektora (...) we W..

Każda celda mieszkalna miała dostęp do bieżącej wody, osadzeni otrzymywali raz w miesiącu proszek do prania w ilości 200 g. Nie było obowiązku wyposażania celi w suszarki do prania.

Pomieszczenia łaźni wykonane były zgodnie z projektem technicznym, doprowadzona była ciepła woda. Łaźnia wyposażona była w maty antypoślizgowe. Zatrudniony był osadzony, którego obowiązkiem było dbanie o czystość tego pomieszczenia. Ciśnienie wody w sieci wodociągowej miało stałą wartość na terenie jednostki. Kąpiele odbywały się zgodnie z regulaminem organizacyjno-porządkowym wykonywania kary pozbawienia wolności raz w tygodniu, od 30 czerwca 2014 r. osadzeni mieli możliwość korzystania z kąpeli dwa razy w tygodniu.

Cele mieszkalne w pawilonie C i D, w okresie, w którym przebywał w nich powód wyposażone były w częściowo zabudowany kącik sanitarny, oddzielony od reszty celi płytą pilśniową na konstrukcji z kątownika trwale przymocowanego do podłoża. Cele mieszkalne w pawilonie A i E wyposażone były w zabudowany, murowany całości kącik sanitarny z muszlą ustępową, a w części mieszkalnej w umywalkę z bieżącą wodą. Obecnie wszystkie cele posiadają zabudowany w całości kącik sanitarny. W pawilonie G ciepła woda użytkowa dostarczana jest

Sygn. akt I ACa 343/18

całodobowo, a w pawilonach A, B, C, i E dostęp do ciepłej wody jest cztery razy w ciągu doby, po około 1 godzinie.

Zabezpieczenia techniczno-ochronne montowane w oknach mają na celu uniemożliwienie nielegalnego kontaktu.

Materace dostarczane do zakład karnego były dezynfekowane w urządzeniu B., które wykorzystuje do dezynfekcji parę technologicznie suchą.

Plac spacerowy w (...) we W. były wyposażone w tablice do gry w piłkę koszykową, boiska do gry w piłkę siatkową. Administracja organizowała w ramach zajęć sportowych ogólnodostępne rozgrywki na placach spacerowych, sali gimnastycznej, kaplicy w pawilonie G, świetlicach poszczególnych oddziałów mieszkalnych. Powód początkowo uczestniczył w zajęciach sportowych, następnie zaprzestał tych aktywności.

Powód miał możliwość korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych zarówno w oddziale mieszkalnym, jak i ogólnodostępnych. Miał dostęp do punktu bibliotecznego oraz prasy codziennej prenumerowanej przez zakład karny. Mógł uczestniczyć w spotkaniach kościołów i związków wyznaniowych.

Powód w okresie od dnia 9 lutego 2015 r. do dnia 20 lipca 2015 r. był zatrudniony nieodpłatnie jako roznoszący artykuły żywnościowe. Został wycofany z zatrudnienia z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa osobistego. Nie zwracał się z pisemnymi prośbami o uzyskanie pracy.

Żaden z osadzonych zakwaterowanych wspólnie z powodem nie był zatrudniony. Osadzeni zatrudnieni w oddziale I OP I byli wypuszczani do pracy nie wcześniej, jak i po zakończeniu apelu porannego. Żaden ze skazanych nie był wypuszczany do pracy w porze nocnej. Prawo osadzonych do 8 godzinnego odpoczynku było ściśle przestrzegane.

Funkcjonariusze służby więziennej zatrudnieni w (...) we W. traktowali osadzonych z poszanowaniem godności osobistej, nie używali słów wulgarnych, nie wyśmiewali się z wady wymowy powoda.

Powód w dniu 15 lutego 2017 r. miał możliwość skorzystania ze spaceru zgodnie z obowiązującym planem spacerów. Jego skarga w tym zakresie została uznana za bezzasadną.

Powód miał zapewnioną opiekę medyczną w zakładzie karnym, a po konsultacji łopatologicznej w dniu 6 lipca 2016 r. został skierowany na badanie USG za ok. 6 miesięcy.

Dnia 28 października 2016 r. odmówił wyjazdu na badanie. Został na nie ponownie skierowany, dnia 13 grudnia 2016 r. wykonano badanie, natomiast w dniu 21 grudnia 2016 r. odbył kolejną konsultację hepatologiczną.

Powód znajdował się również pod opieką stomatologiczną, nie wykonano u niego ekstrakcji zdrowego zęba. Leki przeciwbólowe wydawane były na zlecenie lekarza ambulatorium.

Sygn. akt I ACa 343/18

Powód trzykrotnie korzystał z rozmów psychologicznych w dniu 16 lipca 2015 r., kiedy tematem rozmowy była profilaktyka uzależnień oraz w dniach 25 kwietnia 2017 r. i 23 czerwca 2017 r. z jego inicjatywy.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy oparł się na przedłożonych przez strony dokumentach, których wartość dowodowa nie była kwestionowana przez strony, a Sąd nie znalazł

podstaw by czynić to z urzędu. W ocenie Sądu Okręgowego wskazane dokumenty stanowił dowód na okoliczność przebiegu osadzenia powoda w (...) we W., warunkach panujących w celach, stanu zdrowia powoda oraz korzystania przez niego z więziennej opieki medycznej oraz składanych przez powoda skarg i zażaleń.

Twierdzenia powoda Sąd Okręgowy uznał za częściowo wiarygodne. Wiarygodne były w ocenie Sądu twierdzenia powoda o tym, w których celach przebywał, gdzie umiejscowiona była umywalka, o braku suszarek do prania, przestrzegania jego diety, możliwości pracy. Sąd I instancji nie dał jednak wiary zeznaniom powoda w zakresie w jakim wskazywał on na zły stan techniczny cel i łaźni, zbyt małą powierzchnię spacerową, brak koniecznych napraw.

Odnosząc się do zeznań świadków, Sąd Okręgowy ocenił zeznania świadka M. O. Sąd jako wiarygodne, gdyż zeznania te znajdowały pokrycie w dokumentacji lekarskiej znajdującej się w aktach sprawy. Świadek wyjaśnił, że objawy zgłaszane przez powoda stanowią częstą dolegliwość.

Zeznania świadków R. S., E. Ł., K. N., R. W., S. B., M. H., M. B., P. B., K. T., M. W. Sąd I instancji ocenił również jako wiarygodne, albowiem w świadkowie zeznawali spójnie i konsekwentnie, relacjonując sytuację panującą w pozwanym zakładzie karnym, w odniesieniu do warunków, w jakich przebywał powód. Sąd Okręgowy wskazał, że nie znalazł podstaw do kwestionowania zeznań któregośkolwiek ze świadków, gdyż zeznania te wzajemnie się uzupełniały i prowadziły do ogólnego wniosku, iż warunki panujące w pozwanej jednostce penitencjarnej były zgodne z obowiązującymi przepisami, nie dawały podstawy do twierdzenia, iż przekroczone zostały przepisy regulujące ogólne warunki odbywania kary przez osadzonych, a także jakoby doszło do naruszenia godności, bądź też innych dóbr osobistych powoda na skutek osadzenia w pozwanym zakładzie karnym.

Zeznania świadków M. P., T. S., P. W., J. G., A. G., P. F. Sąd I instancji uznał za wiarygodne w tym zakresie, w którym wskazywali on na umiejscowienie umywalki poza kącikiem sanitarnym oraz braku suszarek na pranie, ponieważ okoliczności te znalazły potwierdzenie w pozostałym zebranych w sprawie materiale dowodowym. Sąd ocenił jako niewiarygodne twierdzenia o braku możliwości uczestniczenia w zajęciach sportowych, spacerach, zbyt małych

Sygn. akt I ACa 343/18

powierzchniach spacerowych, braku środków czystości, zniszczeniu sprzętu, albowiem były one sprzeczne z pozostałym zebranych w sprawie materiałem dowodowym

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy poczynił następujące rozważania:

Na wstępie Sąd I instancji wskazał, że podstawą odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa – (...) we W. stanowiły przepisy art. 417 k.c., art. 23 i 24 k.c. oraz art. 448 k.c. Dobra osobiste człowieka, zgodnie z art. 23 k.c., pozostają pod ochroną prawa cywilnego

niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach, natomiast zgodnie z przepisem art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 448 k.c.).

Sąd Okręgowy wskazał jednocześnie, że powód winien zatem wykazać, iż doszło do naruszenia jego dobra osobistego, z kolei z przepisu art. 24 § 1 k.c. wynika domniemanie bezprawności czynu, które pozwany w niniejszym postępowaniu winien obalić.

Jedną z podstawowych powinności nowożytnego państwa prawa jest zagwarantowanie humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r., nr 38 poz. 167 i 169), każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Z kolei art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r., nr 61 poz. 284 ze zm.), której Polska jest sygnatariuszem, stanowi, że nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Te normy prawa międzynarodowego znajdują swoje odpowiedniki w art. 40 i 41 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wszystkie one w sposób niewątpliwy nakładają na władzę publiczną wskazany obowiązek zapewnienia osobom osadzonym w zakładach karnych humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nie naruszających godności ludzkiej.

Z racji, że zdarzenie, które w ocenie powoda skutkowało winno odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa miało miejsce w okresie od 2014 roku, stąd do odpowiedzialności Skarbu Państwa miało zastosowanie przepisu art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obecnym, zgodnie z którym „wina funkcjonariusza” nie mieści się w kręgu koniecznych przesłanek odpowiedzialności organów władzy publicznej, natomiast spełniona musi być przesłanka niezgodności z prawem działania organów władzy publicznej. Zgodnie z tym przepisem za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Zgodnie z art. 445 § 1 k.c. w takim

Sygn. akt I ACa 343/18

przypadku sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

W związku z powyższym zgodnie z zasadą ciężaru dowodu, na powodzie spoczywał obowiązek wykazania, że na skutek powyższego działania pozwanego doszło do naruszenia jego dóbr osobistych, w związku z którym doznał określonej krzywdy, a na pozwanym - ciężar wykazania, że jego działanie nie było bezprawne.

Powód podniósł przeciwko pozwanemu szereg zarzutów. W pierwszej kolejności wskazywał, że w celach, w których przebywał w (...) we W. nie zostały zapewnione normy przestrzeni, a więc występowało przeludnienie.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód nie wykazał w żaden sposób powyższej okoliczności, nie wynikała ona chociażby z zeznań świadków zawnioskowanych przez niego, a także z żadnego dokumentu przedłożonego w niniejszej sprawie.

Nadto Sąd uznał, iż nie zasługiwały również na uwzględnienie twierdzenia powoda, iż nie zapewniono mu w (...) we W. minimalnej swobody przy codziennych czynnościach, intymności, niezgodnego z normami stanu cel (niesprawnej wentylacji, zimna zimą, zaciemionych okien, zagrzybienie ścian, nieusuwanie usterek w celach), niedostatecznej powierzchni spacerowej. Z dokumentacji przedłożonej przez pozwanego wynikało, iż jakkolwiek warunki w celach mogły nie być dla więźniów - w ich subiektywnym odczuciu - komfortowe, jednakże nie można było stwierdzić, by uchybiały one określonym w przepisach normom. Pozwany wykazał, że w celach mógł występować grzyb na skutek ich niewietrzenia oraz suszenia odzieży, ale był on na bieżąco usuwany specjalnymi preparatami. Zaciemnienie okien, na które powoływał się pozwany, wynika z konieczności zapobieżenia nielegalnemu kontaktowi, a także spełnia normy. Wreszcie pozwany udowodnił, że ustereki, które pojawiały się w celach były na bieżąco usuwane, wentylacja i ogrzewanie centralne były sprawne, uruchomienie ogrzewania było uzależnione od zewnętrznych warunków atmosferycznych. Nadto, w każdej celi znajdował się wydzielony kącik sanitarny (bądź odgradzony płytą pilśniową, bądź murowany). Umywalka znajdowała się w części mieszkalnej, co mogło w ocenie Sądu okręgowego stanowić dla powoda dyskomfort, jednakże nie stanowiło to naruszenia jego dóbr osobistych. Sąd miał na uwadze, że odbywanie kary pozbawienia wolności zawsze łączy się z utrudnieniami i ograniczeniami dla osoby osadzonej, które nie mogą być kwalifikowane jako naruszenie dóbr osobistych.

Dalej, w ocenie Sądu Okręgowego powód nie wykazał, aby powierzchnia przeznaczona na spacer była niewystarczająca, natomiast pozwany podniósł, że na terenach spacerowych znajdują się boiska do gry w piłkę koszykową i siatkową. Nie potwierdziły się również twierdzenia powoda o uniemożliwieniu mu spaceru w dniu 15 lutego 2017 r. Skarga powoda w tym przedmiocie została rozpoznana i uznana za bezzasadną.

Sygn. akt I ACa 343/18

Powód kwestionował także prawidłowość dostępu do łaźni, natomiast jak ustalił Sąd Okręgowy, kąpiele odbywały się zgodnie z § 31 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (wcześniej § 30 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności), w myśl którego skazany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli. Skazany zatrudniony przy pracach brudzących korzysta z odpowiednio częstszych kąpieli.

Kąpiel skazanego chorego odbywa się według wskazań lekarza. W związku z powyższym powód mógł korzystać z kąpieli 2 razy w tygodniu, zatem w tym zakresie nie doszło do żadnych uchybień. Sąd Okręgowy wskazał, że nie ustalono, aby w natryskach nie było właściwego ciśnienia wody.

Zdaniem Sądu Okręgowego, również opieka zdrowotna zapewniana powodowi była właściwa. Pozwany nie może ponosić odpowiedzialności za rezygnację powoda z zaplanowanego badania, które w ostateczności zostało przeprowadzone 1,5 miesiąca później. Postępowanie dowodowe nie potwierdziło, aby powodowi usunięto zdrowy ząb.

W ocenie Sądu I instancji powód nie udowodnił także, aby w celach znajdowały się wyleżane materace. Z kolei pozwany wykazał, że materace są w odpowiedni sposób dezynfekowane oraz udowodnił, że prawo osadzonych do 8 godzinnego odpoczynku jest przestrzegane, więźniowie nie są wypuszczani do pracy w czasie nocnego odpoczynku, a także że funkcjonariusze traktują osadzonych z poszanowaniem ich godności osobistej. Ponadto, nie doszło do ustalenia, że funkcjonariusze wyśmiewali się z wady wymowy powoda.

Powód był kilkakrotnie przenoszony z celi do celi, jednakże odbywało się to w ramach tych samych cel oraz nie występowało często.

Nie potwierdziły się także twierdzenia powoda o powodowaniu u niego stresu i depresji. Powód korzystał trzykrotnie z rozmów z psychologiem, w tym dnia 16 lipca 2015 r. na temat profilaktyki uzależnień, a dniach 25 kwietnia 2017 r. i 23 czerwca 2017 r. z własnej inicjatywy, już po wytoczeniu powództwa w niniejszej sprawie.

Niezasadne okazały się również w ocenie Sądu Okręgowego twierdzenia powoda, że administracja nie podejmuje działań w celu zapewnienia mu płatnej pracy. Powód powinien starać się o otrzymanie płatnej pracy, która jest w pierwszej kolejności przyznawana wyróżniającym się więźniom, w tym osobom, które podejmują nieodpłatne zatrudnienie. Dla pierwszeństwa podjęcia pracy nie ma znaczenia kwestia zasądzenia alimentów.

Podsumowując, w ocenie Sądu Okręgowego powód nie wykazał, aby pozwany swoimi działaniami naruszył dobra osobiste powoda i spowodował doznanie przez niego krzywdy.

Mając na uwadze powyższe, Sąd I instancji oddalił w całości żądanie powoda jako bezzasadne, wskazując ubocznie, że brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, że pozwany

Sygn. akt I ACa 343/18

swoim zachowaniem powodował dolegliwości wykraczające poza te, które są normalnym następstwem odbywania kary.

Jednocześnie Sąd na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu, w tym kosztami należnymi pozwanemu, z uwagi na jego sytuację majątkową, który nadal odbywał karę pozbawienia wolności, nie był zatrudniony w jednostce i posiadał niewielkie oszczędności.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości, wnosząc o jego zmianę poprzez uznanie dochodzonego roszczenia.

W uzasadnieniu wskazał, że jego zdaniem Sąd Okręgowy, oceniając dowód z przesłuchania niektórych świadków, niesłusznie nie uwzględnił podnoszonych przez niego zarzutów dotyczących nieprzestrzegania przez pozwanego (...) ciszy nocnej oraz zapewnienia odpowiedniej opieki zdrowotnej. Nadto, podniósł że w części mieszkalnej celi znajduje się umywalka, która jednocześnie służy to mycia miejsc intymnych w obecności innych współwięźniów. Powód ponownie podważył metraż celi, przypadającego na każdego skazanego, albowiem metraż 16 m<sup>2</sup> obejmuje także kąpiel sanitarny, zatem pięcioosobowa cela nie spełnia przewidzianych wymogów. Dalej, po raz kolejny przytoczył argumenty podniesione w pozwie oraz zaznaczył, że będąc zobowiązanym do świadczenia alimentacyjnego, pozwany zgodnie z art. 122 § 2 k.k.w. zobowiązany jest do zapewnienia skazanemu odpowiednich warunków pracy, natomiast swojej powinności nie realizuje.

Pełnomocnik z urzędu, wyznaczony dla powoda, wniósł pismo, będące uzupełnieniem braków formalnych apelacji powoda, w którym wskazał, że zaskarża wyrok Sądu I instancji w całości, zarzucając:

1. nieważność postępowania wobec wypełnienia przesłanek określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c. w sytuacji, gdy z przebiegu postępowania wynikało, iż powód - który był w całości zwolniony od kosztów sądowych - nie był w stanie podjąć racjonalnej obrony swych praw, co uzasadniało ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu na podstawie art. 117 § 5 k.p.c.

Ewentualnie, w przypadku nieuznania zasadności powyższego zarzutu, zarzucił również:

2. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez nieprawidłowe uznanie, że to na powodzie spoczywał ciężar dowodu, iż warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego - niezgodnej z zasadami logiki i doświadczenia życiowego - skutkującej nieprawidłowym ustaleniem, że:

Sygn. akt I ACa 343/18



- żaden z funkcjonariuszy (...) we W. nie zwracał się do Powoda w sposób wulgarny lub poniżający;
  - powód miał zapewniony dostęp do zajęć sportowych oraz placów spacerowych wyposażonych w tablice do gry w koszykówkę oraz boiska do piłki siatkowej, w sytuacji gdy małą z zeznań świadków wynikało, iż tzw. „spacerniak” stanowi zamkniętą przestrzeń nie pozwalającą nawet na swobodne poruszanie się;
  - wobec powoda zostały zapewnione minimalne standardy w zakresie ochrony prywatności i godności człowieka;
  - nie doszło do naruszenia jakichkolwiek dóbr osobistych powoda;
- art. 245 k.p.c. poprzez poczynienie ustaleń w sprawie i wydanie rozstrzygnięcia m.in. w oparciu o notatki sporządzone przez świadków powołanych przez stronę pozwaną, które miały jedynie walor dokumentów prywatnych i nie mogły stanowić skutecznego dowodu niweczącego twierdzenia przedstawione przez powoda;

### 3. Naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 23, art. 24 i art. 448 w zw. z art. 417 k.c. poprzez nieuzasadnione oddalenie powództwa, w sytuacji gdy w sprawie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda i wskutek działań lub zaniechań pozwanego w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności;
- art. 110 § 2 k.k.w. poprzez nieprawidłowe zastosowanie w niniejszej sprawie i ustalenie, że powierzchnia celi w której osadzony jest powód odpowiada warunkom wynikającym z przepisów prawa;
- art. 121 § 1 w zw. z art. 122 § 2 k.k.w. poprzez brak zastosowania w niniejszej sprawie i ustalenie, że powodowi nie przysługuje pierwszeństwo w podjęciu pracy, a co za tym idzie nie są naruszone prawa osobiste powoda przysługujące mu w sytuacji pozbawienia wolności;
- art. 30, art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 47 Konstytucji RP poprzez brak zastosowania w niniejszej sprawie, w sytuacji gdy wobec powoda nie zostały zastosowane godziwe warunki odbywania kary pozbawienia wolności;
- art. 10 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1996 r., poprzez brak zastosowania w niniejszej sprawie dla oceny warunków wykonywania kary pozbawienia wolności wobec powoda jako niespełniających warunków poszanowania przyrodzonej godności człowieka;
- art. 3 i art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r., poprzez brak zastosowania w niniejszej sprawie przy ocenie warunków wykonywania kary pozbawienia wolności wobec powoda jako niespełniających warunków Konwencji w zakresie zakazu niehumanitarnego i poniżającego traktowania oraz prawa do prywatności.

Sygn. akt I ACa 343/18

Z uwagi na powyższe zarzuty, pełnomocnika powoda, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. W przypadku oddalenia apelacji, wniósł o odstąpienie od obciążania powoda kosztami postępowania przed Sądem II instancji, jednocześnie wnosząc o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powoda kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

W odpowiedzi na apelację, pozwany Skarb Państwa – Dyrektor (...) we W., zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

**Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:**

*Apelacja powoda była częściowo uzasadniona, aczkolwiek zdecydowana większość zarzutów nie zasługiwała na uwzględnienie.*

*W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu nieważności postępowania jako najdalej idącego i skutkującego, w przypadku jego potwierdzenia, uchyleciem zaskarżonego wyroku i zniesieniem postępowania w zakresie objętym nieważnością. Powód jako podstawę nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.) wskazywał odmowę przyznania mu pełnomocnika z urzędu. Zarzut ten jest całkowicie nieuzasadniony z poniższych względów*

*W istocie, w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w Poznaniu dwukrotnie oddalił wniosek powoda o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, jednakże powód nie wnosił zażaleń na te postanowienia, zatem były one prawomocne. Oddalając wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu Sąd Okręgowy wskazywał przede wszystkim, że powód nie jest osobą nieporadną, formułuje swoje wnioski na piśmie w sposób zrozumiały i czytelny, co oznaczało, że mógł w sprawie występować samodzielnie, a udział pełnomocnika nie był potrzebny. Co więcej, powód prawidłowo składał wnioski dowodowe w postaci przesłuchania świadków. Zgłoszenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika samo w sobie nie obliguje sądu do ustanowienia pełnomocnika, a jedynie do oceny, czy uwzględniając stopień skomplikowania sprawy i faktyczną zdolność strony do własnego działania w postępowaniu, strona może w postępowaniu działać sama i podejmować czynności. Zatem oddalenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu nie oznacza pozbawienia powoda możliwości działania w procesie i obrony swych praw, a więc nie prowadzi do nieważności postępowania. Z kolei ustanowienie pełnomocnika z urzędu dla powoda na etapie postępowania apelacyjnego podyktowane było umożliwieniem mu zaskarżenia wyroku i zapewnieniem dostępu do II instancji. To zaś warunkowane jest przede wszystkim skutecznym wniesieniem apelacji, która jest pismem procesowym kwalifikowanym, w stosunku do którego konieczne jest spełnienie szeregu wymogów formalnych i merytorycznych.*

Sygn. akt I ACa 343/18

*Częściowo słuszny okazał się zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie podziela oceny dowodów Sądu Okręgowego w zakresie, w jakim Sąd ten nie dał wiary zeznaniom świadków współosadzonych z powodem. Sąd Okręgowy jako przyczynę odmowy uznania tych zeznań za wiarygodne wskazał jedynie sprzeczność z pozostałym materiałem dowodowym, na który składały się zeznania świadków pozwanego i dokumenty w większości przez tych świadków sporządzone. Tymczasem zeznania świadków odbywających karę z powodem były wewnątrznie spójne i korelowały ze sobą wzajemnie, jednocześnie nie potwierdzając części twierdzeń powoda. Brak było podstaw, by odmówić im przymiotu wiarygodności. Sposób składania tych zeznań, a także ich treść nie pozwalają uznać, by były z góry ustalone. Uwzględniając zmiany wynikające z odmienne oceny wspomnianych zeznań, w pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje je za własne, czyniąc podstawą swego orzeczenia (art. 382 kpc.).*

*Przede wszystkim nie można zgodzić się ze skarżącym, że Sąd Okręgowy uchybił przepisowi art. 233 § 1 k.p.c. i dokonał wadliwych ustaleń faktycznych w części dotyczącej zarzutu powoda, że w celach pozwanego (...) we W. występowało przeludnienie. Z wyjaśnień pozwanego, z zeznań zawnioskowanych przez niego świadków, a także z zeznań świadków zawnioskowanych przez powoda nie wynika, że norma powierzchni nie była zachowana. Wprawdzie powód w postępowaniu przed Sądem Okręgowym powoływał się na unormowania wynikające z prawa międzynarodowego, określające minimalną przestrzeń 4 m<sup>2</sup> celi mieszkalnej przypadającej na każdego osadzonego, jednak zważając na przepis art. 110 § 2 k.k.w. zachowanie normy 3 m<sup>2</sup>*

*pozwała uznać, że warunki w zakresie powierzchni mieszkalnej zostały dochowane. Natomiast zarzut, że powierzchnia ta była nieprawidłowo obliczana (z uwzględnieniem kącika sanitarnego), pojawił się dopiero w apelacji, a zatem Sąd Apelacyjny pominął ten fakt jako spóźniony (art. 381 kpc.).*

*Dalej, Sąd I instancji prawidłowo ustalił, że powód miał zapewnioną należytą opiekę medyczną – opóźnienie w wykonaniu badania USG spowodowane było pierwotną odmową po stronie powoda. Nie wykazano także, by któryś z funkcjonariuszy (...) we W. zwracał się do powoda w sposób wulgarny lub poniżający. Słusznie Sąd Okręgowy ustalił, że powód nie udowodnił, aby w celach znajdowały się wyleżane materace. Słusznie oceniono, iż pozwany udowodnił przestrzeganie prawa osadzonych do 8-godzinnego odpoczynku. Prawidłowe były także ustalenia co do stwierdzenia braku uchybień w przypadku korzystania przez osadzonego powoda z łaźni. Również prawidłowe było odniesienie się Sądu Okręgowego wobec zarzutów podniesionych przez powoda, co do niesprawnej wentylacji, występującego zimna w celach, zagrzybienia ścian, czy nieusuwania usterek w celach, albowiem te okoliczności nie zostały udowodnione. Te zarzuty powoda nie zostały w żaden sposób potwierdzone.*

Sygn. akt I ACa 343/18

Natomiast z zeznań pozostałych współosadzonych z powodem wynikało, że doszło do naruszenia dób osobistych powoda w postaci godności i prawa do intymności, a także nadmiernie stosowano wobec powoda rygory izolacyjne przez naruszenie jego prawa do korzystania spacerów i pozbawienie go szansy na zatrudnienie w trakcie odbywania kary.

*Z informacji podanych przez samego pozwanego wynika, że przez łącznie 28 miesięcy w celach zajmowanych przez powoda nie dochowano warunków zapewniających osadzonym intymność w trakcie czynności higienicznych. Przez okres 11 miesięcy powód przebywał w celach, w których kącik sanitarny był jedynie częściowo oddzielony od części mieszkalnej, a przez 17 miesięcy w celach, w których wprawdzie kącik ten był oddzielony, ale umywalka była umiejscowiona w części mieszkalnej celi, poza kącikiem sanitarnym (zachodziła konieczność mycia także części intymnych ciała w obecności pozostałych współosadzonych).*

*Zastrzeżenia budzi także izolowanie powoda od reszty osadzonych ze społeczności grypsującej z uwagi na brak możliwości zapewnienia mu bezpieczeństwa. Z tych przyczyn, co potwierdził sam pozwany, powód nie mógł wykonywać pracy zarobkowej i korzystać z dostatecznej przestrzeni spacerowej. Powód jest zobowiązany do świadczeń alimentacyjnych, więc pozwany z uwagi na treść przepisu art. 122 § 2 k.k.w. winien w pierwszej kolejności takim osobom zapewnić możliwość wykonywania pracy. Zakład Karny winien zapewniać bezpieczeństwo osadzonym, bez względu na więzienne podziały subkulturowe. Sytuacja, w której osadzony niegrypsujący stawiany jest w gorszym położeniu właśnie z uwagi na nieprzystąpienie do społeczności grypsującej jest nieporozumieniem. Okoliczności te potwierdzały zeznania świadków zawnioskowanych przez powoda, a także sam pozwany.*

*Odwołując się zatem do treści art. 23, 24 § 1 i 448 k.c. należało uznać, że zgłoszone przez powoda żądanie zasługiwało na częściowe uwzględnienie.*

*Działanie Skarbu Państwa należy bowiem ocenić jako bezprawne, zaś jego odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem, nie zależy od winy i tożsama jest z ogólnymi regułami odpowiedzialności Skarbu Państwa wskazanymi w art. 417 § 1 k.c.*

*Okoliczności niniejszej sprawy wskazują, że na skutek zaniechań po stronie pozwanego, powód doznał krzywdy, natomiast ocena czy nastąpiło naruszenie dobra osobistego rodzące*

**konieczność rekompensaty, nie może być dokonywana według miary indywidualnej wrażliwości zainteresowanego ani według jego subiektywnej oceny (por. wyrok z dnia 11 marca 1997 r. III CKN 33/97, OSNC z 1997, nr 6-7, poz. 97). Wskazać należy, że w niniejszej sprawie podlegająca rekompensacie krzywda powoda, sprowadzała się do jego negatywnych odczuć związanych z przebywaniem w celi, nie posiadającej odpowiedniego zaplecza sanitarnego, czym naruszono jego**

Sygn. akt I ACa 343/18

**prawo do intymności oraz do uniemożliwienia swobodnego wykonywania pracy, czy też korzystania z przestrzeni spacerowej.**

**Dokonując oceny zasadności roszczenia o zasądzenie zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c., poprzez rozważenie całokształtu okoliczności dotyczących warunków odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności, Sąd Apelacyjny uznał roszczenie o zadośćuczynienie za usprawiedliwione, aczkolwiek zważywszy na czas trwania niedogodności i ich rodzaj – za wygórowane. Odbywanie kary pozbawienia wolności z natury rzeczy wiąże się z ograniczeniem swobody osadzonego i niedogodnościami właściwymi karze izolacyjnej. Oceniając stopień negatywnych doznań po stronie powoda, Sąd Apelacyjny kierował się czasem ich trwania i ich intensywnością.**

**W świetle powyższego zasadnym było częściowe uwzględnienie żądania zadośćuczynienia, gdyż nie do zaakceptowania jest sytuacja, w której powód zmuszony był do pobytu w celi uniemożliwiającej zachowanie dostatecznej intymności, a także izolowania powoda od korzystania z wolnej przestrzeni oraz wykonywania pracy. Należy przy tym pamiętać o funkcji kompensacyjnej zadośćuczynienia, ale także o jego funkcji represyjnej i stymulującej do poszanowania praw i godności jednostki.**

**Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 sierpnia 2017 roku do dnia zapłaty, albowiem żądanie zasądzenia zadośćuczynienia staje się wymagalne od daty wezwania dłużnika do zapłaty (art. 455 k.c.) – pozwany otrzymał pozew w dniu 27 lipca 2017 roku, zasadnym było zasądzenie odsetek po upływie 14 dniowego terminu.**

**Z uwagi na uznanie roszczenia powoda za zbyt wygórowane, Sąd Apelacyjny oddalił powództwo w pozostałym zakresie, i w tej części oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. Powód wygrał sprawę w nieznacznej części, stąd na podstawie art. 100 kpc., koszty procesu winny go obciążać w całości. Słusznie Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami procesu na podstawie art. 102 kpc. – co uzasadniało brak ingerencji w rozstrzygnięcie o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego.**

**O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 102 k.p.c., nie obciążając powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego, biorąc pod uwagę względy natury podmiotowej związane z sytuacją finansową i życiową powoda. Powód był pozbawiony możliwości zarobkowania w trakcie odbywania kary z przyczyn leżących po stronie pozwanego, przez siebie niezawinionych.**

Sygn. akt I ACa 343/18

**Na podstawie § 14 pkt 26 w zw. z § 16 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2019.68), Sąd Apelacyjny przyznał na rzecz radcy prawnego G. J. kwotę 188,80 zł ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w**

***Poznaniu tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym. Sąd Apelacyjny uwzględnił także wydatki poniesione przez pełnomocnika powoda w wysokości 41,20 zł wykazane w zastawieniu z dnia 20 lutego 2019 r. (k. 445 akt). Uzyskaną kwotę należało powiększyć o stawkę 23 % podatku VAT, co w konsekwencji dało kwotę 188,80 zł.***

***Ryszard Marchwicki Mikołaj Tomaszewski Ryszard Małecki***

--	--	--